

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 3 mei 1950

Voor Van Maarseveen, mede voor Drees, Stikker en Schokking.

Hedenmorgen had ik bespreking met Hatta, Sultan en Andreae, voorafgegaan door inleidende bespreking tussen Hatta en mij waarin ik Hatta in kennis stelde van telefonisch door Drees aan Andreae medegedeelde Nederlands standpunt inzake inschakeling UNCI in Zuid-Molukkenzaak. Hatta wilde van die inschakeling niets weten. Hij redeneerde dat troebelen op Ambon ontstaan bij en door militairen van KNIL; dat door inschakelen UNCI Ambonese troebelen tot onderwerp geschil tussen Nederland en Indonesië zouden gemaakt, terwijl in wezen dit geschil er niet was omdat die troebelen alleen een KNIL-zaak waren. Ik stelde verder dat wij, verantwoordelijkheid voor muitende KNIL-militairen acceptierend, wilden trachten muiterij te onderdrukken, doch dat van deze poging weinig en zeker geen duurzaam resultaat kon verwacht wanneer aan zijde RIS niet tevens stap werd gedaan waardoor politieke onrust die onmiskenbaar een muiterij ten grondslag lag, zou worden geapaiseerd. Ook wees ik erop dat door uitsluitend van Nederlandse zijde optreden de voor Nederland moeilijk aanvaardbare indruk zou gewekt van Nederlands partij kiezen tegen Ambon. Hatta antwoordde dat Ambonese troebelen waren veroorzaakt door muitende KNIL; dat het dus uitsluitend onze zaak was om muiters terug te brengen tot discipline en tot een zich onthouden van elke politieke agitatie; dat RIS door Leimena naar Ambon te zenden aan onruststokers vredeshand had toegestoken en nu deze geweigerd was even wilde wachten alvorens zij voor tweede maal hand uitstak. Hatta zeide van plan te zijn Ambon te isoleren. Hij bedoelde daarmee dat hij voornamelijk door inbrengen van troepen op omliggende eilanden waaronder hij mede begreep de Niassers, verder uitzermen van de onrust (als door middel van de naar Buru en Ceram reeds vertrokken pelotons) wilde verijdelen. Ook op scheepvaart zal controle uitgeoefend. Zo veel mogelijk zal vermeden dat deze blokkade aan voedselvoorziening van Ambon schade zou toebrengen.

Voorts zal de met Leimena op Hang Tua mede gereisde Senaatsvoorzitter Pelaupessy die tevoren President Ambon was, de om Ambon liggende eilanden afreizen teneinde de bevolking tot rust en voor zo ver nodig inkeer te manen.

Hatta verwachtte dat vooral indien wij er in zouden slagen muitende KNIL weer in gareel brengen ganse beweging in elkaar zou zakken. In aanmerking nemende dat de Ambonse Pemuda's sterk republikeins gezind zijn, hield hij er rekening mede dat deze jongeren zodra zij van thans op hen door KNIL uitgeoefende druk bevrijd zouden zijn tot represailles zouden willen overgaan op aanhangers nieuwe Zuid-Molukken Regering. Ook al was hij met ons van oordeel dat inbrengen APRIS op Ambon na onderdrukken muiterij voorshands moest vermeden, zo meende hij toch dat ter bescherming van huidige afvalligen tegen bedoelde pemuda's politieversterking noodzakelijk zou zijn.

Andreae heeft wederom nadruk gelegd op ons oprecht verlangen en onze bereidheid om reorganisatie periode KNIL op 26 Juli doen aflopen. Andreae steunde daarbij op resultaat van een enige dagen geleden nog met Hirschfeld gehouden bespreking met onze militaire leiders waarvan conclusie was dat het mogelijk zou zijn op 26 Juli alle Indons. uit KNIL verdwenen te zien, mits wij bij enkele punten en met name bij terugvoer afgevlode personeel naar zijn woonplaats en op samenwerking met RIS konden rekenen. Voorts stelde Andreae dat indien inzake Ambon geen oplossing werd gevonden zulks op verdere verloop reorganisatie KNIL desastreuze invloed zou hebben, het dus ook in belang RIS was ten deze krachtig met ons samenwerken. Ook wezen wij op onjuistheid van Hatta's premissie dat KNIL als enige oorzaak huidige Ambonse onlusten werd aangemerkt. Bij Sultan (die in deze blijkbaar visie Simatupang deelt) vonden wij daarvoor geen enkele weerklank en hij en Hatta bleven bij hun standpunt dat de onlusten uitsluitend in KNIL

hun ontstaan en uiting hadden gevonden en onderdrukken muiterij dus zaak was die alleen ons aanging. Zij waren dan ook niet van plan onze ter beteugeling muiterij naar Ambon te zenden Missie door RIS vertegenwoordiger doen vergezellen, ook niet door Pelaupessy. Leimena, die inmiddels op Hang Tua naar Makassar onderweg is, wordt naar Djakarta geroepen.

Volgens ons standpunt is Zuid-Molukkenzaak interne aangelegenheid RIS. De daarvan afwijkende zienswijze van RIS wordt het felst weergegeven door Simatupang, die zegt dat Zuid-Molukkenzaak alleen door stoken KNIL waarbij inbegrepen reserve-officieren als Soumokol is ontstaan en dus ook in vorm van onderdrukken muiterij voor onze rekening komt. Over dat verschil in standpunt verder met RIS debatteren heeft thans weinig zin, omdat het oplossing Ambonzaak niet verder brengt.

RIS wil niet medewerken om gezamenlijk UNCI inschakelen. Oplossing via UNCI is dus, ref. mijn telegram 464, praktisch afgesloten, nog daar gelaten dat geen onzer daarvan merkbaar resultaat zou verwachten. Uitgaande van onze verantwoordelijkheid voor muitende KNIL-troepen en dringende noodzakelijkheid om te Ambon opluchting bereiken, dienen wij onzerzijds maatregelen nemen om muiterij te onderdrukken ook wanneer RIS weigert ons daarbij openlijk te steunen. Verzoeken omgaand Uw instemming daarmede seinen. Generale-Staf thans bezig maatregelen in geest van in mijn 462 vervatte plan uitwerken en zal die aan Andreae en mij voorleggen, waarna ik ze U zal seinen. Bedoelde maatregelen zullen in eerste instantie ten doel hebben krijgstuicht te herstellen, vervolgens belhamels afvoeren (in dit verband zij opgemerkt dat Hatta vanmorgen eigener beweging wens uitte dat belhamels naar Nederland zouden gebracht), tevens zal aandacht worden besteed aan wat ons, uiteraard in nader overleg met Hatta te doen staat wanneer onze poging niet of onvoldoende mocht slagen.

Bovenstaande in overleg met Andreae, De Beus en Speekenbrink opgesteld.